PUOLUSTUSMINISTERIÖ **Muistio**
Hallitussihteeri Perttu Wasenius 11.4.2016

Puolustusvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ASEVELVOLLISUUSLAIN MUUTTAMISESTA

1 Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asevelvollisuuslakia (1438/2007).

Asevelvollisuuslain 48 §:ssä säädetään kertausharjoitusten yhdeksi tarkoitukseksi sotilaallisen valmiuden joustava kohottaminen. Asevelvolliset on kuitenkin lain 32 §:n mukaan määrättävä harjoitukseen vähintään kolme kuukautta ennen harjoituksen alkamista, eli tosiasialliset mahdollisuudet hyödyntää kertausharjoituksia valmiuden kohottamiseen ovat tällä hetkellä rajalliset. Aseellisen voiman käyttöä sisältäneet kriisit ovat viime vuosina tyypillisesti kehittyneet yllättävästi ja nopeasti, usein vain päivien tai viikkojen aikana.

Esityksen tavoitteena on kehittää Suomen kykyä vastata nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin. Tavoitteen saavuttamiseksi ehdotetaan, että kertausharjoitukseen määräämistä koskevasta kolmen kuukauden määräajasta voitaisiin poiketa, jos 1) harjoituksessa olisi kyse sotilaallisen valmiuden joustavasta kohottamisesta ja 2) Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevä tarve tätä edellyttäisi.

Kolmen kuukauden määräajasta poikkeamisesta päättäisi lakiesityksen mukaan tasavallan presidentti puolustusvoimain komentajan esittelystä. Puolustusministerin tulisi olla päätöksenteossa läsnä ja lausua asiasta käsityksensä, minkä lisäksi pääministerillä olisi oikeus olla läsnä ja lausua asiasta käsityksensä. Määräys ko. harjoitukseen voitaisiin esityksen mukaan antaa yksittäisen asevelvollisen osalta enintään 30 päiväksi kerrallaan ja harjoitus olisi peruttava heti, kun turvallisuustilanne sen sallisi.

Lakiesityksen mukaisesta nopeutetussa menettelyssä järjestetystä kertausharjoituksesta saisi hakea vapautusta samassa järjestyksessä kuin tavallisesta kertausharjoituksesta, mutta edellytykset vapautuksen myöntämiselle olisivat tiukemmat. Vapautus voitaisiin myöntää vain, jos se olisi asevelvollisen perhe- tai taloudellisten olojen taikka ammatin tai elinkeinon harjoittamisen takia välttämätön.

Edellä mainitun lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kertausharjoitusvuorokausien enimmäismäärät kaksinkertaistettaisiin nykyisestä. Enimmäismäärät ovat tällä hetkellä miehistöllä 40 päivää, miehistön erityistaitoa vaativiin ja miehistön vaativimpiin erityistehtäviin koulutetulla 75 päivää sekä aliupseerilla, opistoupseerilla ja upseerilla 100 päivää. Yhteiskunnallisesti tärkeiden toimintojen turvaaminen vaatii joukkoja, jotka ovat hyvin koulutettuja ja entistä monimutkaisempi teknologia vaatii harjoitteluun enemmän aikaa aikaisempiin asejärjestelmiin verrattuna. Voimassa olevan lainsäädännön mukaiset kertausharjoitusten yhteenlasketut enimmäisajat täytty-

vätkin erityisesti avainhenkilöiden kohdalla, mikä voi aiheuttaa ongelmia puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen suorituskyvylle.

Ehdotetussa nopeutetussa menettelyssä järjestettyjä kertausharjoituksia ei laskettaisi mukaan harjoitusvuorokausien enimmäismääriin.

2 Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotettujen muutosten taloudelliset vaikutukset aiheutuisivat yksittäisistä kertausharjoituksista, eli riippuisivat täysin siitä, kuinka paljon sotilaallisen valmiuden joustavaan kohottamiseen liittyviä kertausharjoituksia jouduttaisiin käyttämään. Mahdollisuus määrätä reserviläisiä kertausharjoitukseen välittömästi olisi kuitenkin tarkoitettu erittäin poikkeukselliseksi menettelyksi ja kyseiset kertausharjoitukset koskisivat joka tapauksessa rajattua joukkoa reservistä.

Toiminta katettaisiin pääasiassa puolustusvoimien toimintamenoista, mikä on suurimpana rajoitteena kertausharjoitusmäärien kasvattamiselle. Tilanteen mahdollinen pitkittyminen tai eskaloituminen voisi johtaa siihen, että puolustusvoimien olisi esitettävä valtioneuvostolle lisämäärärahaa toiminnan kulujen kattamiseen. Yhden reserviläisen kertausharjoituskustannukset ovat tällä hetkellä 168 euroa vuorokautta kohti, jolloin esimerkiksi 25 000 reserviläisen osalta vuorokauden hinnaksi tulisi 4,2 miljoonaa euroa.

Kertausharjoitusvuorokausien enimmäismäärien korottamisella ei olisi myöskään suoria taloudellisia vaikutuksia, vaan kustannukset aiheutuisivat edellä mainitulla tavalla yksittäisistä harjoituksista.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei olisi suuria vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Viranomaisten tehtävien ja toiminnan kannalta ehdotettu sääntely lisäisi käytettävissä olevia toimintamalleja.

Viime vuosina kertausharjoitusten kasvaneet määrät ovat lisänneet vapautushakemusten määrää sekä niitä seuraavia oikaisuvaatimuksia ja valituksia. Yksittäinen sotilaallisen valmiuden joustavan kohottamisen tarkoituksessa järjestetty kertausharjoitus voisi johtaa äkilliseen suureen määrään vapautushakemuksia ja niitä seuraavia oikaisuvaatimus- ja valitusprosesseja. Kyse olisi kuitenkin erittäin harvinaisesta ja poikkeuksellisesta tilanteesta, eikä esityksellä siten olisi vaikutuksia aluetoimistojen tai kutsunta-asiain keskuslautakunnan normaaliin toimintaan. Aluetoimistojen ja kutsunta-asiain keskuslautakunnan olisi kuitenkin syytä varautua myös tällaiseen poikkeukselliseen tilanteeseen.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä voi olla heijastevaikutuksia elinkeinoelämään sekä yleisesti yhteiskuntapolitiikkaan. Ehdotetut muutokset voisivat aiheuttaa haasteita työnantajalle sekä jossain määrin haitata asevelvollisen työnhakua. Erityisen haasteen välittömästi alkavaksi määrättävän kertausharjoituksen kohdalla asettaisi se, ettei asevelvollisilla tai

heidän työnantajillaan olisi näissä tilanteissa välttämättä mahdollisuutta etukäteen varautua harjoituksen aiheuttamaan poissaoloon. Sotilaallisen valmiuden joustavaan kohottamiseen liittyvät kertausharjoitukset koskisivat toisaalta lähinnä noin 20-25-vuotiaita reserviläisiä. Valtaosa tähän ikäryhmään kuuluvista asevelvollisista ei ole vielä vakituisesti työelämässä tai ainakaan avainasemassa, minkä vuoksi työmarkkinoille aiheutuvien vaikutusten arvioidaan jäävän vähäisiksi.

Esitetyt muutokset lisäksi osaltaan helpottaisivat yhteiskunnan toimintaa, sillä joustava valmiuden kohottaminen normalisoisi muuttuneen turvallisuustilanteen, eikä tällöin muu osa yhteiskunnasta rasittuisi.

Koska asevelvollisuus on säädetty vain miehille, esityksen vaikutukset kohdistuisivat enemmän miehiin kuin naisiin.

3 Asian valmistelu

Esitysluonnos on valmisteltu puolustusministeriössä kiinteässä yhteistyössä puolustusvoimien kanssa.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2016.